

ISSN 1819-5377 print / ISSN 1993-3509 online

**ЕКОНОМІКА БУДІВНИЦТВА І МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ЭКОНОМИКА СТРОИТЕЛЬСТВА И ГОРОДСКОГО ХОЗЯЙСТВА
ECONOMICS OF CIVIL ENGINEERING AND MUNICIPAL ECONOMY**

РУБРИКА РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ
СТРУКТУР ТА КОРПОРАТИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

ТОМ 5, НОМЕР 2, 2009 113-124

УДК: 330.341.1.001.76

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВА СТРУКТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Т. П. Норкіна, З. О. Скарбун, Н. О. Тарханова

Донбаська національна академія будівництва і архітектури,

вул. Державіна 2, 86123, м. Макіївка, Україна.

E-mail: EconomicaDnasa@rambler.ru

Отримана 5 квітня 2009, прийнята 24 квітня 2009

Анотація. В статті проводиться дослідження сучасного стану промислових підприємств, доведена необхідність стратегічного планування їх інвестиційного розвитку. Нестабільність економіки обумовлює необхідність для кожного суб'єкта господарювання в галузі промисловості постійно шукати шляхи підвищення ефективності своєї діяльності, прогнозувати та планувати розвиток підприємства згідно потреб ринкової економіки. Ефективний розвиток промислового виробництва в Україні неможливий без активізації інвестиційного процесу, удосконалення законодавчої бази. В умовах погіршення матеріальної бази промислових підприємств, високих трудових та матеріальних витрат, недосконалості виробничих зв'язків проблема економічного регулювання розвитку промислового виробництва набуває особливого значення. Сучасне реформування економіки України активізувало процес пошуку управлінських рішень, які забезпечують підвищення ефективності функціонування промисловості. Досконалий економічний механізм регулювання розвитку промислового виробництва є об'єктивною умовою ефективного функціонування країни в умовах ринкових перетворень. На сучасному етапі однією з головних задач розвитку економіки України у відповідності зі стратегією економічної і соціальної політики є перехід до стійкого економічного зростання, що, в свою чергу, забезпечується результативністю роботи окремих промислових підприємств. Ці проблеми вивчаються в пропонованій статті.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна стратегія, структурна політика, регіональна економіка, інтелектуальна економіка, науково-технічний потенціал, матеріальні витрати, позикові і залучені ресурси.

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ КАК ОСНОВА СТРУКТУРНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА

Т. П. Норкина, З. А. Скарбун, Н. А. Тарханова

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры,

ул. Державина, 2, г. Макеевка, 86123, Украина.

E-mail: EconomicaDnasa@rambler.ru

Получена 5 апреля 2009, принята 24 апреля 2009

Аннотация. В статье проводится исследование современного состояния промышленных предприятий, доказана необходимость стратегического планирования их инвестиционного развития. Нестабильность экономики обуславливает необходимость для каждого субъекта хозяйствования в области

промышленности постоянно искать пути повышения эффективности своей деятельности, прогнозировать и планировать развитие предприятия согласно с нуждами рыночной экономики. Эффективное развитие промышленного производства в Украине невозможно без активизации инвестиционного процесса, усовершенствования законодательной базы. В условиях ухудшения материальной базы промышленных предприятий, высоких трудовых и материальных расходов, несовершенства производственных связей проблема экономического регулирования развития промышленного производства приобретает особое значение. Современное реформирование экономики Украины активизировало процесс поиска управленческих решений, которые обеспечивают повышение эффективности функционирования промышленности. Совершенный экономический механизм регулирования развития промышленного производства является объективным условием эффективного функционирования страны в условиях рыночных преобразований. На современном этапе одной из главных задач развития экономики Украины, в соответствии со стратегией экономической и социальной политики, является переход к устойчивому экономическому росту, который, в свою очередь, обеспечивается результативностью работы отдельных промышленных предприятий. Эти проблемы изучаются в приведенной статье.

Ключевые слова: инновации, инвестиционная стратегия, структурная политика, региональная экономика, интеллектуальная экономика, научно-технический потенциал, материальные расходы, заемные и привлеченные ресурсы.

STRATEGIC PLANNING OF THE ENTERPRISES INNOVATIVE DEVELOPMENT AS BASIS OF STRUCTURAL TRANSFORMATIONS OF THE REGION ECONOMY

T. P. Norkina, Z. O. Skarbun, N. O. Tarkhanova

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture,

2, Derzhavin str., 86123, Makeyevka, Ukraine.

E-mail: EconomicaDnasa@rambler.ru

Received 5 April 2009, accepted 24 April 2009

Abstract. The research of the modern state of industrial enterprises, the necessity of the strategic planning of their investment development, has been proved. The instability of economics stipulates the necessity to look for constancy. The efficiency increasing in the industrial sphere for every subject activity, to ways forecast and plan the enterprise development due to the needs of the market economics. The effective development of the industrial production in Ukraine is impossible without activization of the investment process, improvement of legislative base. In the conditions of financial base worsening of industrial enterprises, high labor and financial charges, imperfection of production connections, the problem of the economic regulation of the industrial production development acquires on the special significance. Modern reformation of Ukraine economy acidized the process of management solution search which provide the efficiency of industry functioning. A perfect economic mechanism of development adjusting of the industrial production is an objective effective country operating condition in the conditions of market transformations. On the modern stage one of the main tasks of economics development of Ukraine, in accordance with the economic strategy and social policy there is the transition to the stable economic growth, which, in its turn, is provided with effectiveness of separate industrial enterprises operation. These problems are studied in the given article.

Keywords: innovation, investment strategy, structural policy, regional economics, intellectual economics, scientific and technical potential, financial charges, loan and brought resources.

Вступ

Інвестиції відіграють виключно важливу роль в розвитку кожного підприємства, вони необхідні, в першу чергу, для простого і розширеного відтворення виробництва, структурних змін, максимізації прибутку і на цій основі – для вирішення багатьох соціальних проблем, стабільності економічного розвитку як держави, так і окремих регіонів в цілому. Ефективність інвестиційної діяльності – основа розвитку підприємства. Найбільш вагомими факторами, які стримують інвестиційну діяльність українських підприємств, є нестача власних коштів, недостатня фінансова підтримка держави, великі витрати на нововведення, високий економічний ризик інвестицій в нововведення, тривалий термін окупності нововведень.

Аналіз досліджень і публікацій

Досліджені сутність та методи обчислення оцінки фінансово-економічної ефективності проектів підприємства. Відбір інноваційних проектів відбувається, як правило, за умов обмежених ресурсів і потребує відповідного ранжування потенційно вигідних з фінансово-економічного погляду пропозицій за такими стратегічними критеріями: відповідність запропонованих проектів стратегічним цілям компанії; адекватність результатів (зокрема, екологічних, соціальних) інтересам усіх груп стейкхолдерів; прийнятність із погляду масштабів, строків реалізації та ступеня ризикованості. Ресурсні критерії складають: розміри проекту й можливість його фінансування; наявність відповідних виробничих потужностей; адекватність кадрового потенціалу та додаткові витрати на його розвиток; відповідність технологічного рівня виробництва параметрам проекту щодо рівня витрат, якості, технологічних параметрів виробництва.

Аналіз реальних проблем підприємств є орієнтиром при обґрунтуванні перспектив інвестиційно-інноваційного розвитку економіки країни в контексті її структурної трансформації. Проблеми, які виникають при здійсненні інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств, виявляються при аналізі факторів, що стримують впровадження інновацій. Проблеми розвитку промисловості завжди знаходилися в

центрі уваги вітчизняних вчених: В.П. Александрової, О.М. Алімова, О.І. Амоші, Ю. М. Бажала, В. Ф. Беседіна, В.М. Бородюка, М. С. Герасимчука, В. Е. Коломойцева, М.Г. Чумаченка, Г. А. Швиданенко, В. Я. Шевчука, Г.К. Ялового, а також зарубіжних – Е. Долана, Д. Кейнса, К. Кларка, Д. Ліндсея, Е. Мандела, А. Маршалла, В. Парето, Д. Расса, У. Томпсона та інших.

Метою даного дослідження є визначення доцільності та ефективності інвестицій у розвиток промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу

На сучасному етапі однією з головних задач розвитку економіки України, у відповідності зі стратегією економічної і соціальної політики, є перехід до стійкого економічного зростання, що, в свою чергу, забезпечується результативністю роботи окремих промислових підприємств.

В цих умовах, безсумнівно, важливим є вибір осмисленої господарської поведінки самостійно діючих суб'єктів ринкової економіки, збереження економічної самостійності і розвиток яких можливе лише в тому випадку, якщо їх діяльність буде адаптована до реалій ринку. Головною перешкодою структурних трансформацій економіки України, як і багатьох країн, що здійснюють економічні реформи, є нестача власних коштів у підприємств, проблеми з позиковими і залученими ресурсами.

Інвестиції відіграють виключно важливу роль в розвитку кожного підприємства, вони необхідні, в першу чергу, для простого і розширеного відтворення виробництва, структурних змін, максимізації прибутку, і на цій основі – для вирішення багатьох соціальних проблем, стабільності економічного розвитку як держави, так і окремих регіонів в цілому [2].

Ефективність інвестиційної діяльності – основа розвитку підприємства. Найбільш вагомими факторами, що стримують інвестиційну діяльність українських підприємств, є нестача власних коштів, недостатня фінансова підтримка держави, великі витрати на нововведення, високий економічний ризик інвестицій в нововведення, тривалий термін окупності нововведень.

У сучасній ринковій економіці важливою передумовою ефективного використання обмежених виробничих ресурсів і досягнення високих кінцевих результатів є планування діяльності підприємств.

Планування – це складний методично-організаційний процес, за якого відбуваються безперервний пошук, обробка й систематизація інформації та її перетворення в знання про зовнішнє середовище та власні можливості підприємства в контексті його нинішнього функціонування та майбутнього розвитку.

Найпоширенішим нині є погляд, що головними в діяльності підприємства є стратегічні аспекти його діяльності. Тож основними підсистемами планування варто вважати: генеральне цільове планування; стратегічне планування; тактичне (поточне) планування.

Сутність генерального цільового планування є покладання найважливіших цілей діяльності підприємства й визначення завдань (цілей-дій, які з них випливають). До цього комплексу входить обґрунтування досягнення загальних матеріальних монетарних і соціальних цілей; освоєння нових сфер діяльності та залучення нових груп споживачів; зростання прибутку та збільшення вартості капіталу; поліпшення соціального положення персоналу й

формування ділового іміджу підприємства тощо. Покладання генеральних цілей є концептуально важливим для підприємства й визначальним щодо його політики, культури та філософії.

Планування досягнення цілей становить зміст стратегічного планування. На основі поставлених цілей тут визначаються обсяги й структура продуктово-асортиментної програми підприємства, а також ресурсів (потенціалу), необхідних для виробництва та реалізації продукції. Стратегічне планування безпосередньо пов'язане з діяльністю підприємства в так званому довгостроковому періоді, оскільки зміна потенціалу передбачає планування розміру підприємства, структури виробництва (виробничої потужності), структури капіталу, а також організаційної структури, юридичної форми й системи управління підприємством у цілому. Стратегія – це комплексний план, що орієнтує організацію не на сьогодні, а на перспективу. Метою стратегії є забезпечення не стільки поточного успіху, скільки прискореного постійного розвитку організації в умовах конкуренції, лідерства на ринку.

У процесі тактичного планування, на відміну від стратегічного, функціонування підприємства розглядається в межах певного

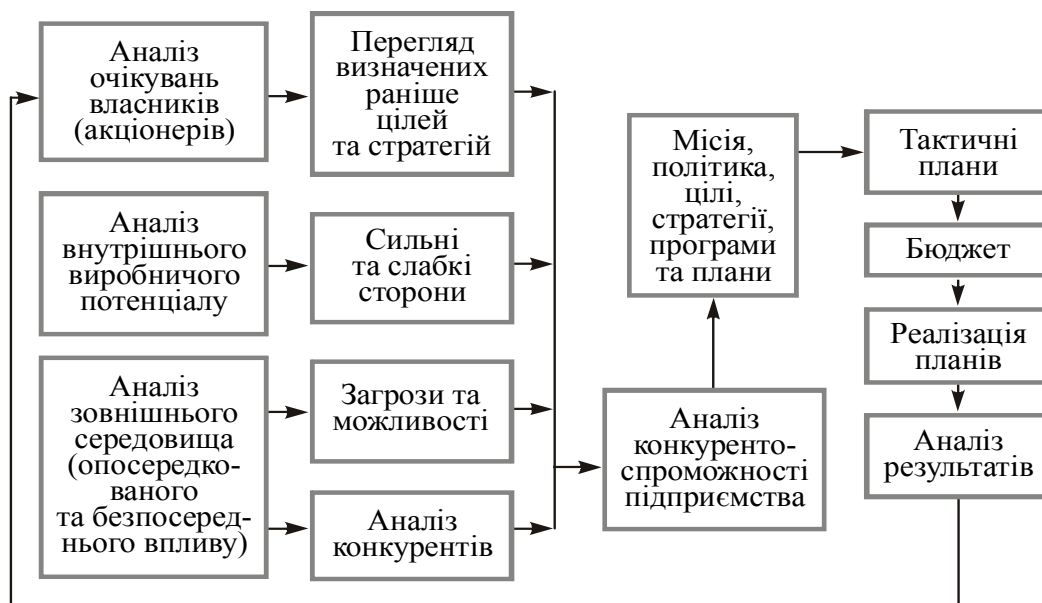

Рис. 1. Загальна модель планування на підприємстві.

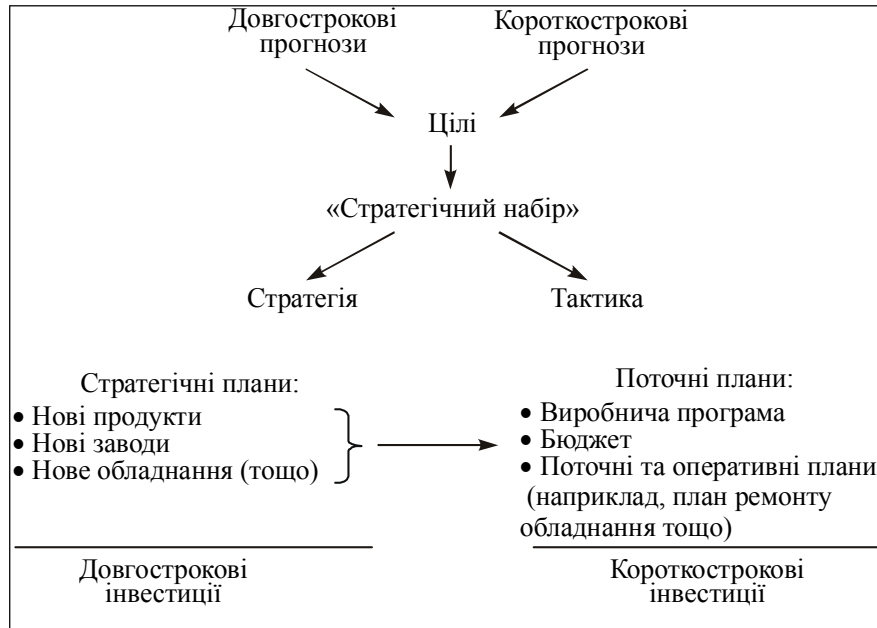

Рис. 2. Зміст та зв'язок стратегічних і поточних планів підприємства.

періоду, найчастіше – річного, у рамках певної продуктової програми, заданого потенціалу й системи управління. Воно охоплює всі сфери виробничо-господарської діяльності підприємства й підпорядковує їх досягненню цілей. Традиційно комплекс планів відображає функціональні сфери діяльності підприємства, а саме: випуск продукції, її реалізацію; забезпечення виробництва необхідними засобами (обґрунтування виробничою потужністю), матеріальними й трудовими ресурсами; визначення витрат і фінансових результатів. У підсистему тактичного планування входить також розробка планів за виробничими й обслуговуючими підрозділами підприємства, які конкретизують досягнення загальних цілей для кожного з них. У межах тактичного планування розробляються також окремі проекти щодо здійснення загальних стратегічних і поточних планів, які не передбачають змін у потенціалі підприємства. На рисунку 1. зображена загальна модель планування на підприємстві [2].

Взаємопов'язана система стратегічних, поточних та оперативних планів дає змогу здійснити необхідні перетворення на підприємстві. Схему взаємозв'язку стратегічних і поточних планів, а також відмінності в їхньому змісті ілюструє рисунок 2.

Поточні плани складаються з метою конкретизації, доповнення та коригування стратегічних планів з урахуванням конкретної ситуації, що склалася на початок планового періоду. Цей тип планів передбачає визначення проміжних цілей та завдань, тобто є інструментом реалізації стратегічних цілей [5].

Сталий розвиток підприємства у тривалій перспективі, забезпечення його конкурентоспроможності в умовах посилення ринкової боротьби неможливі без цілеспрямованого формування адекватного техніко-технологічного й організаційного рівня компанії. Водночас реалізація стратегічних планів, спрямованих на досягнення довгострокових цілей компанії, полягає в розробці та впровадженні відповідних продуктивних, технічних, технологічних, організаційних та інших інновацій.

Стратегічне управління інноваціями є основою розвитку підприємства. Воно вирішує широкий спектр питань планування та реалізації інвестиційних проектів і програм, які розраховані на якісні зміни в діяльності організації на ринку, виробництві або соціальній сфері підприємства (організації).

Інноваційні стратегії прискорюють постійний розвиток організації в умовах ринку; забезпечують переваги в конкуренції на основі

лідерства в технології, якості продукції, послуг; визначають позицію на ринку, набір основних товарних ліній; сприяють лідерству в цінах [2].

Результатом стратегічного планування є комплекс різних планів, спрямованих на здійснення основних функцій і завдань планування, які взаємодіють один з одним (рис. 3). Плани різняться за цілями, предметом, рівнями, змістом і періодами планування. У центрі всієї системи – стратегічний план. Він є ключовою ланкою стратегічного управління розвитком підприємства.

Деяко відокремленим елементом у системі планування на підприємстві є розробка проектів, які є обмеженими в часі цілеорієнтованими комплексами заходів. Планування проектів за своєю природою є неперіодичним плануванням. Проекти можуть мати як локальний, так і всеосяжний характер, наприклад, у разі створення нового підприємства. Для таких проектів складають бізнес-плани.

У сучасних умовах господарювання вирізняють таку функціональну спрямованість

бізнес-плану: економічне обґрунтування бізнес-проекту; розробка концепції ведення бізнесу; планування залучення грошових коштів.

Вказані напрями визначають мету складання бізнес-плану, а також впливають на зміст, структуру й деталізованість опрацювання та розрахунків. Бізнес-проекти є різноманітними за сферою застосування, предметною галуззю, масштабами, тривалістю, складом учасників, ступенем складності, значущістю результатів тощо.

Переважає більшість бізнес-проектів має інвестиційний (затратний) характер. Їхньою головною метою є вкладання коштів у різні види бізнесу з метою отримання прибутку. У цій групі бізнес-проектів виокремлюють:

1. Інноваційні проекти дослідження й розвитку: розробка нового продукту, дослідження у сфері менеджменту; розробка нового пакету програмного забезпечення.
2. Організаційні проекти: реформування підприємства; реалізація концепції нової системи управління; створення нової організації.

Рис. 3. Загальна система планів підприємства.

3. Економічні проекти: приватизація підприємства; створення аудиторської системи; введення нової системи податків (на макrorівні).
4. Соціальні проекти: соціальний захист населення; ліквідація наслідків природних і соціальних потрясінь; реформування системи охорони здоров'я (на макrorівні).

Підприємства, що працюють у відносно стабільній ситуації та виготовляють продукт для досить стабільного ринку, розробляють локальні бізнес-плани, спрямовані на вдосконалення виробництва, модернізацію продукту, пошук способів зниження витрат. Якщо підприємство, передбачивши значне зростання виробництва нових або традиційних продуктів, не має достатніх власних виробничих потужностей для їх виробництва, то воно може залучити капітальні вкладення для створення нових потужностей або ж зайнятися пошуком партнерів, які виготовлятимуть частину комплектуючих виробів чи виконуватимуть певні технологічні процеси. Інший спосіб вимагає розроблення бізнес-плану з прискореним вирішенням завдань і потребує менше коштів, ніж перший.

Бізнес-план може сприяти пошуку інвесторів, кредиторів, спонсорських вкладень. Часто інвестори віддають перевагу короткому змісту бізнес-плану, що дає їм можливість побачити важливі особливості й переваги проекту. Такий варіант документа має назву бізнес-пропозиції й використовується на переговорах з потенційними інвесторами та майбутніми партнерами, при запрошенні провідних менеджерів; це потребує дотримання певних умов до його оформлення й структури.

Жорстко регламентованої форми та структури бізнес-плану не існує. Разом з тим, як правило, у ньому передбачаються розділи, в яких розкривають головну ідею та мету бізнесу, характеризують специфіку продукту підприємства й задоволення ним потреб ринку; оцінюють місткість ринку і встановлюють стратегію поведінки підприємства на певних ринкових сегментах, визначають організаційну й виробничу структуру, формують фінансовий проект справи, включаючи стратегію фінансування і пропозиції за інвестиціями, описують перспективи зростання підприємства. Найбільш

чітко внормованим є склад бізнес-плану, який використовують для обґрунтування бізнес-проектів. У загальному вигляді він складається з таких розділів: резюме, опис підприємства й галузі, опис продукту (послуги), маркетинг і збут продукції, план виробництва продукту, організаційний план, фінансовий план, спрямованість і ефективність проекту, ризики й гарантії, додатки [6].

Під час оцінювання проектів розглядають не тільки їхні технічні та фінансово-економічні результати, а й соціальні та екологічні наслідки.

Існують такі методи оцінювання фінансово-економічної ефективності проектів підприємства:

1. Метод, який не враховує дію фактора часу й використовується на етапі попереднього відбору проектів;
 2. Метод, який ґрунтується на врахуванні дії фактора часу (дисконтуванні чи компаундуванні) і слугує цілям остаточного відбору найкращих варіантів з наявних альтернатив.
- Основними фінансово-економічними показниками оцінювання запропонованих проектів і заходів у межах першого методу (тобто без урахування дії фактора часу) є:
- період окупності (PBP – pay-back period);
 - коефіцієнт ефективності інвестицій (ARR – average rate of return).

На етапі остаточного формування плану ОTR з оцінених і відібраних попередньо альтернативних проектів використовують другий метод і розраховують такі основні показники:

- чиста приведена вартість проекту (NPV – net present value);
- внутрішня норма рентабельності проекту (IRR – internal rate of return);
- індекс прибутковості (PI – profitability index).

Зупинимось на сутності та методах обчислення цих основних показників.

Період окупності показує, за який період надходження від реалізації проекту покриють початкові інвестиції. Він визначається за формулою:

$$T_0 = \frac{K}{D}, \quad (1)$$

$$D = \Pi_q + A, \quad (2)$$

де T_0 – період окупності, роки;
 K – початкові інвестиції, грош. од.;
 D – середньорічний чистий грошовий потік, грош. од.;
 $\Pi_{\text{ч}}$ – чистий середньорічний прибуток, грош. од.;
 A – середньорічні амортизаційні відрахування, грош. од.

Якщо розміри щорічних грошових потоків істотно коливаються, то період окупності визначається як строк, протягом якого початкові інвестиції покриваються за рахунок кумулятивного грошового потоку:

$$T_0 = n, \text{ за якого } \sum_{t=1}^n D_t = K, \quad (3)$$

де n – кількість років, протягом яких окупаються вкладені інвестиції;
 t – порядковий номер року;
 D_t – чистий грошовий потік у t -му році, грош. од.

Показник періоду окупності має певні недоліки:

- не враховує надходження грошових потоків від проекту після строку його окупності;
- не враховує дію фактора часу й тому не дає змоги адекватно оцінювати проекти з однаковими сумарними грошовими потоками, але різним їх розподілом за роками.

Чисту приведену вартість проекту (цей показник інколи називають – інтегральний ефект, чистий дисконтований дохід, чиста сучасна вартість, чистий приведений ефект) визначають за формулою:

$$NPV = \sum_{t=1}^m \frac{D_t}{(1+p)^t} - K_0, \quad (4)$$

де NPV – чиста приведена вартість проекту, грош. од.;
 p – ставка дисконту;
 K_0 – інвестиції у 0-му році, тобто році здійснення інвестицій, грош. од.;
 m – тривалість періоду, за який визначається NPV .

Якщо інвестиції здійснюються протягом кількох років, то тоді дисконтуванню підлягають як чисті грошові потоки, що відображають поточні результати й витрати, так і інвестиційні витрати:

$$NPV = \sum_{t=1}^t \frac{D_t}{(1+p)^t} - \sum_{t=1}^t \frac{Kt}{(1+p)^t}, \quad (5)$$

де K_t – інвестиції в t -му році, грош. од.
 Проект вважається доцільним, якщо NPV має додатне значення, тобто дисконтовані чисті грошові потоки від проекту є більшими за вкладені інвестиції.

Внутрішня норма рентабельності (IRR), яку ще називають нормою рентабельності, порогом рентабельності, показує той рівень ставки дисконту, за якого чиста приведена вартість проекту дорівнює нулю, тобто дисконтовані чисті грошові потоки дорівнюють початковим інвестиціям: $IRR = p$, за якого $NPV = 0$.

Проекти приймаються до виконання, якщо рівень їх IRR є вищим за визначений керівництвом підприємства бажаний (нормативний) рівень рентабельності для проектів певного спрямування (з урахуванням ступеня ризикованості та унікальності кожного проекту). Інколи таким критерієм вважають показник середньозваженої вартості капіталу (WACC). Якщо IRR певного проекту є нижчим за встановлений нормативний рівень рентабельності, то проект відхиляють.

Індекс прибутковості (індекс рентабельності) PI визначають як відношення дисконтованого чистого грошового потоку до дисконтованих інвестиційних витрат і обчислюють за формулою:

$$PI = \sum_{t=1}^t \frac{D_t}{(1+p)^t} : \sum_{t=1}^t \frac{K_t}{(1+p)^t}. \quad (6)$$

Проект вважається ефективним, якщо індекс прибутковості більший за 1.

Під час проведення фінансово-економічної оцінки альтернативних проектів може скластися ситуація, коли за різними критеріями ефективнішими є різні проекти. Тому підприємство має визначити той основний критерій, який буде покладено в основу прийняття рішень.

Відбір інноваційних проектів відбувається, як правило, за умов обмежених ресурсів і потребує відповідного ранжування потенційно вигідних з фінансово-економічного погляду пропозицій за такими критеріями:

1. Стратегічними: відповідність запропонованих проектів стратегічним цілям компанії;

адекватність результатів (у тому числі екологічних, соціальних) інтересам усіх груп стейкхолдерів; прийнятність із погляду масштабів, строків реалізації та ступеня ризикуваності.

2. Ресурсними: розміри проекту й можливість його фінансування; наявність відповідних виробничих потужностей; адекватність кадрового потенціалу та додаткові витрати на його розвиток; відповідність технологічного рівня виробництва параметрам проекту щодо рівня витрат, якості, технологічних параметрів виробництва [6].

Аналіз реальних проблем підприємств є орієнтиром при обґрунтуванні перспектив інвестиційно-інноваційного розвитку економіки країни в контексті її структурної трансформації. Проблеми, які виникають при здійсненні інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств, виявляються при аналізі факторів, що стримують впровадження інновацій.

Фактори умовно можна розподілити на дві групи – економічні та виробничі. На рисунку 4

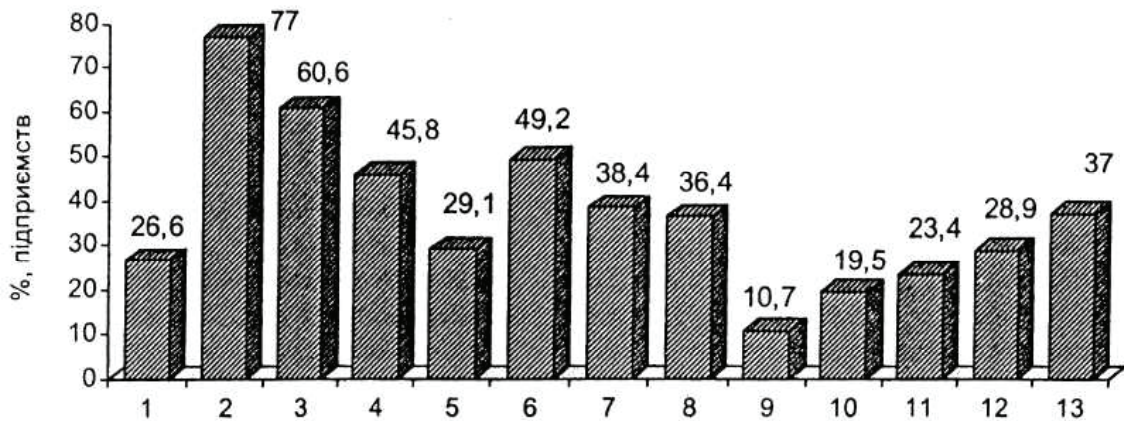
зображені фактори, що стримують інвестиційно-інноваційну діяльність [6].

Перш за все, підприємства при здійсненні інвестиційної діяльності стикаються з економічними труднощами. Найбільш вагомим економічним фактором, що стримує інвестиційну діяльність, є нестача власних коштів, на це вказали 81,7% від загальної кількості обстежених промислових підприємств. Також серед основних економічних факторів підприємства визнали недостатню фінансову підтримку держави (50,9%), великі витрати на нововведення (49,3%), високий економічний ризик (32,5%) та тривалий термін окупності нововведень (29,5%), низький платоспроможний попит на продукцію (25,5%).

Серед виробничих факторів, що перешкоджають інвестиційній діяльності, слід відмітити такі: нестача інформації про нові технології, на що вказали 17,1% підприємств із загальної кількості обстежених, відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами та науковими організаціями (16,7%), нестача інформації про ринки збуту (15,2%). Але зазначимо,

Рис. 4. Фактори, що стримують інвестиційно-інноваційну діяльність (% до загальної кількості підприємств).

- 1 – заміна знятої з виробництва продукції;
- 2 – розширення асортименту продукції;
- 3 – збереження та розширення традиційних ринків збуту в Україні;
- 5 – створення нових ринків збуту за межами України;
- 6 – забезпечення відповідності сучасним правилам і стандартам;
- 7 – підвищення гнучкості виробництва;
- 8 – зростання виробничих потужностей;
- 9 – скорочення витрат на заробітну плату;
- 10 – скорочення матеріальних витрат;
- 11 – скорочення енергетичних витрат;
- 12 – зниження забруднення навколишнього середовища;
- 13 – поліпшення умов праці.

Рис. 5. Основні результати впливу інвестиційно-інноваційної діяльності на розвиток підприємства (% до загальної кількості підприємств).

що на такий фактор, як несприйнятливості підприємства до нововведень, вказали лише 14,4% підприємств, і це може свідчити про те, що їх керівники розуміють необхідність виробничих змін, підвищення технологічного рівня виробництва та випуску конкурентоспроможної продукції.

Головним виміром інвестиційно-інноваційної діяльності є її результати. Результати показують, яким чином вона вплинула на розвиток підприємства, до чого призвела. На рисунку 5 зображена діаграма, яка ілюструє основні результати впливу інноваційної діяльності на розвиток підприємства [6].

Аналіз результатів інвестиційно-інноваційної діяльності показав, що понад три чверті підприємств за рахунок здійснення інновацій розширили асортимент продукції (77% інноваційно-активних підприємств), розширили традиційні ринки збуту – 60,6%, а також створили нові – 45,8%. Впровадження інновацій

вплинуло на підвищення гнучкості виробництва (38,4%), зростання виробничих потужностей (36,4%), а також поліпшення умов праці на підприємствах (37%).

Але в той же час необхідно зазначити, що інноваційні заходи не вплинули належним чином на розвиток підприємств при заміні знятої з виробництва застарілої продукції (наявність впливу зазначили лише 26,6% підприємств), при скороченні енергетичних витрат – 23,4% підприємств, при скороченні матеріальних витрат – 19,5%.

Інноваційна діяльність призвела до зниження забруднення навколишнього середовища у 28,9% підприємств, скорочення витрат на заробітну плату – 10,7%. Наведений аналіз може слугувати ще одним доказом безальтернативності інвестиційно-інноваційного пріоритету в структурній політиці України. Без цього сьогодні неможливо забезпечити процвітання країни й істотне підвищення добробуту її народу.

Висновки

Система планування, в основі якої лежить стратегічне планування інноваційного розвитку повністю відповідає основним напрямкам структурних перетворень в промисловості України. Головний зміст структурної політики держави, зокрема її інвестиційної складової, має полягати у формуванні в Україні та її регіонах інноваційної моделі економічного розвитку.

Підвищення інвестиційно-інноваційної активності вітчизняних підприємств та залучення для подальшого розвитку економіки іноземного капіталу має визначальне значення на досягнення значних зрушень у процесі структурної трансформації економіки України.

Інвестиційно-інноваційна діяльність держави, регіону та конкретного підприємства повинна стати чинником розвитку, який дозволить досягти реальних позитивних економічних і соціальних результатів та побудувати національну економіку, здатну сприймати і сприяти широкомасштабному використанню світових знань у всіх її сферах й секторах.

Література

1. Варналій З. Регіональна інноваційна політика України: проблеми та стратегічні перспективи // *Економіст*. – 2007. – №9. – С.36-39.
2. Василенко В. О., Шматько В. Г. Інноваційний менеджмент: Навч. посіб. / За ред. В. О. Василенка. – К.: ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
3. Гриньова В. М., Коюда В. О. Фінанси підприємств. – К.: Знання-Прес, 2004. – 424 с.
4. Жукович І.А., Рижкова Ю.О. Інноваційна діяльність в українській економіці. Сучасний стан та проблеми // *Статистика України*. – 2005. – №7. – С. 24-28.
5. Кленін О. Проблеми підвищення інноваційно-інвестиційної активності промислового сектору регіону (на прикладі Донецької області) // *Схід*. – 2007. – №4. – С. 11-15.
6. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. / За заг. ред. В. Є. Москалюка. – К.: КНЕУ, 2005. – 384 с.
7. Статистичний щорічник України за 2005 рік. – К.: Українська енциклопедія, 2006. – С.337-339.

Тарханова Ніна Олексіївна – к.е.н., доцент кафедри «Економічна теорія і право» Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Наукові інтереси: економіка інтереси.

Норкіна Тетяна Павлівна – асистент кафедри «Економічна теорія і право» Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Наукові інтереси: інвестиційні процеси.

Скарбун Зоя Олексіївна – асистент кафедри «Економіка підприємства» Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Наукові інтереси: інвестиційні процеси.

Тарханова Ніна Алексеевна – к.э.н., доцент кафедры «Экономическая теория и право» Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: экономика строительства.

Норкина Татьяна Павловна – ассистент кафедры «Экономическая теория и право» Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: инвестиционные процессы.

Скарбун Зоя Алексеевна – ассистент кафедры «Экономика предприятия» Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: инвестиционные процессы.

Tarkhanova Nina Alekseevna – PhD (Economics), associated professor of the Department Economic theory and low the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture. Scientific researches: building economics.

Skarbun Zoya Alekseevna – the assistant of the Department «Economics of enterprises» of Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture.. Scientific researches: investment processes.

Norkina Tatyana Paulavna – an assistant of the Department Economic theory and low the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture. Scientific researches: investment processes.

